

Strategii pentru (re)animarea interesului pentru lectură, în cazul adolescenților

***Prof.Brândușa Chelariu
Colegiul "Richard Wurmbrand" Iași***

Deși în lumea contemporană audio-bookurile, blogurile, informațiile de pe site-uri tind să ia locul "volumelor de hartie", există o veste bună pentru cititorii de cărți. Ele nu și-au pierdut valoarea de "obiect cultural": din contra, în ultimii ani, foarte multe țări își canalizează eforturile (la nivel instituțional sau chiar la nivelul politicilor naționale) de a ajuta populația să se refamiliarizeze cu obiceiul cititului.

Actul lecturii pare simplu, dar este una dintre acțiunile cele mai complexe și mai benefice pentru mintea umană. În primul rând, cel care citește nu mai este cu adevărat singur. Într-o societate în care alienarea principală este însingurarea individului, evadarea în universul lecturii presupune "plonjarea" într-o altă lume, plină de întâmplări, de emoții, în care interacțiunea, evenimentele pot părea "mai reale" decât cele din realitate. La nivel mental, mintea va face asociații, va căuta soluții, și va declanșa, în multe cazuri, un proces de auto-analiză. La nivel afectiv, cel care citește va avea șansa de a trăi, pe lângă viața sa și viața celor despre care citește. Ideea îi aparține lui Nicolae Manolescu și subliniază felul în care cartea omul poate fi determinat să "înmagazineze" de-a lungul unei vieți obișnuite, zeci sau sute de altele existente. Nu e puțin lucru, dacă ne gândim că putem dilata, în felul acesta, timpul ce ne-a fost dat să-l trăim.

Pășii cei mai importanți pentru "producerea" de cititori se fac în timpul școlii. Cititorii pasionați nu se nasc cu această calitate; pasiunea pentru lectură se formează, așa cum se formează orice altă abilitate umană. Una dintre condițiile necesare pentru a dezvolta gustul cititului este să-l "oferi" tânărului cartea cea mai potrivită cu preferințele sale.

Asta înseamnă că, înainte de a fi recomandată o carte anumită, (în calitate de bibliotecar, de profesor sau de prieten) trebuie să cunoști persoana respectivă. Diagnoza, adică procesul prin care profesorul sau bibliotecarul încearcă să stabilească, prin metode științifice, nivelul și potențialul de la care pleacă tânărul spre procesul lecturii este o operațiune esențială. Procesul de diagnoză trebuie întocmit cu atenție, și poate atinge un grad de complexitate deosebit. Dacă e vorba de un băiat care preferă cartile de aventuri, invitația la lectură va fi diversă: de la cartile fantasy, trecând prin westernuri, romane istorice cu aventuri, până la romane de aventuri a căror acțiune se petrece în contemporaneitate. Este important ca cel care și-a asumat rolul unui ghid în îndrumarea lecturilor unui adolescent să urmărească evoluția calitatii actului lecturii care, bineînțeles, trebuie să urmeze o linie ascendentă- de la simplu la complex.

Pentru ca procesul de diagnoză să fie unul corect, profesionist, atât bibliotecarul cât și profesorul trebuie să beneficieze de cursuri de formare care să-l indice modalitățile de a-l

aborda pe tanarul viitor- cititor. Foarte adesea suntem inclinati sa consideram ca elevii carora le recomandam o carte sunt la fel, numai pentru ca apartin aceleiasi clase. De fapt, trebuie sa avem in vedere varsta elevului, particularitatile de gen (fata sau baiat), profilul psihologic, temperamental. Rezistenta la un anumit numar de pagini, ritmul lecturii (numar de pagini citite pe ora, fluenta, capacitatea de a decodifica textul, particularitati etnice, particularitatile sociale si culturale din familia adolescentului respectiv. Din acest punct de vedere, este folositor de stiut ca unui copil hiper- activ nu-i poti da sa citeasca o carte cu un numar prea mare de pagini (peste doua sute) sau o lectura cu un fir narativ prea complicat- pentru ca acesta ar necesita o focalizare superioara asupra felului in care se desfasoara actiunea. Expertiza de care au nevoie profesorii si bibliotecarii este stipulata in **Principiile pentru sprijinirea dezvoltarii abilitatilor de lectura ale tinerilor**. Principiile sunt mentionate in documentul oficial al **Asociatiei Internationale pentru Lectura**, intitulat **Lectura Adolescentilor**. (D.W. Moore, 1999). Trei dintre aceste principii stipuleaza:

1. Adolescentii au nevoie de profesori bine pregatiti care sa le furnizeze o instruire explicita privind intelegerea procesului de lectura si strategiile de studiu, compatibile cu structura curriculumului.
2. Adolescentii au nevoie de specialisti in domeniul lecturii care sa-i asiste individual pe cei care intampina dificultati in problema lecturii
3. Adolescentii au nevoie de profesori care sa inteleaga complexitatea actului lecturii, sa respecte individualitatea elevilor, diferentele dintre ei si sa actioneze in conformitate cu particularitatile lor.

De aceasta expertiza ar trebui sa beneficieze un numar cat mai mare de persoane implicate in procesul de consiliere a lecturii adolescentilor. Nu ne referim numai la cei care se ocupa in mod normal de acest lucru: bibliotecarii si profesorii de limba materna, ci si la ceilalti dascalii, de alte specialitati, si, bineinteles, la parinti. Procesul lecturii, volumul de carti citite si calitatea actului de a citi il intereseaza si pe profesorul de matematica. Un tanar nedepins cu lectura si cu operatiile de baza ale descifrarii unui text, nu va fi in stare sa inteleaga nici textul unei probleme. Profesorul de istorie va constata cu placere ca adolescentul are cunostinte mai vaste despre atmosfera, obiceiurile sau mentalitatea unei epoci, din informatiile pe care le-a cules si le-a prelucrat in urma lecturilor sale. Profesorul de psihologie se va putea folosi in exemplificarile sale de profilul psihologic al personajelor care i-au atras atentia adolescentului. In ceea ce-i priveste pe parinti, "scoala" acestora e deosebit de importanta in mecanismul producerii de cititori. Un copil caruia parintii i-au citit inca din perioada varstei prescolare are mai multe sanse sa indrageasca lectura decat un copil care nu a beneficiat de o asemenea "atentie". Mai tarziu, interesul fata de carte pe care-l manifesta parintii e de asemenea important in stabilirea unui model. Plimbarile in care sunt incluse vizite in librarii, cadourile care contin carti, entuziasmul fata de lecturile copilului, rabdarea si interesul de a-l asculta cand

Strategii pentru (re)animarea interesului pentru lectură, în cazul adolescenților
Prof. Brândușa Chelariu

acesta povesteste ceva, înscrierea părinților la o bibliotecă, weekend-urile dedicate (macar parțial, lecturii) sunt atuuri ale părinților în determinarea adolescentului să îndrăgească cititul.

Expertiza de care pomeneam în rândurile de mai sus se poate obține într-un cadru profesionalizat sau prin intermediul unor campanii de informare care să ducă o activitate susținută de instruire a publicului, privind valoarea cărții și folosul lecturii. În America s-a desfășurat vreme de mulți ani o campanie intitulată "Cititi-le copiilor". Li s-a explicat părinților ce procese psihice de maximă importanță se dezvoltă la copiii de trei, patru, cinci ani cărora li se citește. În Norvegia, întreaga populație a fost invitată la lectură, în urma unei campanii declanșate la nivel național. S-au tipărit milioane de exemplare din 10 cărți, cu un conținut și un stil cât se poate de divers (romane complexe, romane mai simple). Fiecare cetățean, fie tânăr, fie bătrân, primea gratuit una dintre cărțile pe care le solicita (din lista celor zece tipărite în acel tiraj urias). Săptămânal erau difuzate tot felul de emisiuni interesante pe marginea acelor cărți: informații despre autor, comentarii și discuții despre personaje, dramatizări ale romanelor, concursuri privind bună cunoaștere a operelor. Au fost deschise forumuri de discuție asupra acestor opere, s-au publicat eseuri și recenzii sau scurte comentarii pe marginea lor. Succesul acestei operațiuni de dimensiuni gigantice a fost asigurat de caracterul popular al acțiunilor, în sensul că fiecare cetățean se considera "apt" și îndreptățit să-și exprime părerea, în discuția "națională", despre cartea lui preferată.

În aceeași țară, expertiza de care este nevoie pentru ca tinerii să fie îndrumați în mod profesionist în procesul lecturii este furnizată de o instituție de profil, care se numește "Institutul național pentru lectură". Aici sunt angajați un număr important de lingviști și psihologi care furnizează "baterii de teste" pentru diferite nivele de studiu, în așa fel, încât, la începutul anului școlar, profesorul și bibliotecarul pot cunoaște profilul viitorilor cititori, problemele pe care le au fie în decodarea textului, fie în a face conexiuni, în a sintetiza sau în a interpreta respectivul text. Pentru că în majoritatea țărilor nordice (în care educația este și cea mai performantă din Europa), principiul de bază nu este competitivitatea, ci egalitatea de șanse, cărțile care circulă pe piață apar în două variante - cea originală, cu textul integral, și cea adaptată pentru cititorii care au un randament scăzut în relație cu textul scris. În Germania, profesorii și bibliotecarii pot beneficia, la cerere, de ajutor specializat din partea universităților. Este admirabil felul în care, pentru orice nevoie semnalată, cercetătorii sunt dispuși să aloce o parte din timpul lor pentru a oferi consultanță și pentru a face studii, chestionare, analize și interpretări ale problemelor legate de lectură, care apar în școli. O asemenea inițiativă a reprezentat-o "Olimpiada cititului". Tinerii dintr-o școală din Germania, au fost invitați să citească cât mai multe pagini în două luni. Săptămânal, erau invitați să răspundă unor întrebări, pe internet, care verificau seriozitatea lecturii. Inițiativa a avut succes și castigatorii au primit un "pasaport" al cititorului de elită. Un alt experiment a încercat să asocieze capacitatea de a citi cât mai repede un text, cu puterea de a înțelege mai bine respectivul fragment. După cum era de așteptat, rezultatele au fost slabe.

Strategii pentru (re)animarea interesului pentru lectură, în cazul adolescenților
Prof. Brândușa Chelariu

Multi tineri s-au antrenat în cititul rapid, dar apoi au demonstrat că nu au reținut amănunte importante, nume de personaje, iar uneori, nu au prins nici măcar ideea de bază a textului.

În tot acest proces de provocare a tinerilor către lectură, nu trebuie uitată o componentă fundamentală, și anume, dezvoltarea capacităților metacognitive ale celui care citește; mai exact, constientizarea fiecărui cititor asupra proceselor psihice cu care operează atunci când citește o carte. Astfel, adolescentul ar trebui să aplice anumite strategii de lectură atunci când citește o carte de vacanță, pentru propria plăcere; ar trebui să aplice alte strategii când citește o carte pe care o va valorifica la un examen, din perspective multiple, și altfel va citi un text, în urma cărui trebuie să folosească informațiile în viața de zi cu zi (carti de marketing, carti de dezvoltare personală, carti de decoratiuni interioare și design etc.) Sunt carti care se citesc pe nerăsuflete și carti care trebuie citite cu un creion în mână. Sunt carti pe care tânărul le va valorifica cel mai bine la a doua sau la a treia lectură. Sunt carti “usoare”, unde cititul în diagonală este permis. Sunt carti la care apelarea frecventă la dicționar este obligatorie.

Aceste procese metacognitive se dezvoltă în măsura în care profesorul de română sau bibliotecarul este atent să le formeze copiilor o anumită rutină (obiceiuri bune) a cititului. Așa cum este foarte important că, înaintea recomandărilor privind lectură, să fie realizată o diagnoză, la fel este important feedbackul și evaluarea periodică a evoluției actului lecturii. Constatările și observațiile trebuie urmate de măsuri adecvate. Tânărul cărui I se recomandă mereu carti de o înaltă valoare artistică și care este discreditat pentru că nu le înțelege și nu gustă frumusețea stilului autorului respectiv nu va fi tentat să mai citească vreodată o carte, chiar dacă ar întâlni lecturi usoare, pe care le-ar putea “decoda” fără probleme.

Iată că, a citi este o provocare pentru adolescentul care a dat de gustul cartilor, dar care are nevoie de consiliere pentru a-și putea aprofunda demersurile de cititor. Lectura este însă o provocare și din perspectiva bibliotecarului și a profesorului (de limba maternă, în special), pentru că, ceea ce pare a fi la îndemână, oferirea unei carti adolescentului, se dovedește un gest complex, cu implicații serioase, de durată.

Brândușa CHELARIU este profesor de Limba și Literatura Română în cadrul Colegiului Richard Wurmbrand din Iași. Absolventă a cursurilor de filologie a Facultății de Litere a Universității “Al. I. Cuza”, prof. Chelariu Brândușa coordonează Clubul de Lectură al colegiului și este implicată într-o serie de proiecte internaționale desfășurate cu alte instituții partenere.

Strategii pentru (re)animarea interesului pentru lectură, în cazul adolescenților
Prof. Brândușa Chelariu